

דברי תורה

מאת

כ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו

בימי חג הפסח

שנת תשע"ב לפ"ק

יוצא לאור ע"י
מכון מעדני מלך וויזן

גליון תרצ"ז

להשיג אצל
מכון מעדני מלך וויען

185 Wilson St.
Brooklyn N.Y. 11211
718.388.1751.#117

דברי תורה

בליד הסדר תשעי"ב לפ"ק

שגם כאשר בתחלת הלילה הוא עומד במדריגה של גנות, קדושת הלילה משפיע עליו לסיימו בשבת. ולכן רצה יצחק שעשו יסדר לו סעודת הלילה, וישב עמו לאכול יחד, והיה צרור לו שהשפעתו ודיבורו כליל זה ישנה את עשו כליל, עד שיזכה לתשובה מאהבה אשר זדונות נעשו לו כזכות (יומא פו.), וכל מעשיו יתהפכו לזכות, עד שבמקום שבעלי תשובה עומדין אין נדיקים גמורים עומדין (ברכות לד.), ואז יתעלה עשו למדריגה יותר רמה מיעקב, ויהיה ראוי לקבל הברכות.

ויתבן שאם היה עשו מביא את ציד ליצחק, והיה אוכל עמו ביחד סעודה זו, באמת היה יצחק משפיע עליו כדיבורו לשנותו לגמרי, עד שהיה ראוי לקבל הברכות. אבל מן השמים לא נסתייע בזה, ויצחק ערך ליל הסדר עם יעקב, וממילא לא נשתנה עשו ממה שהיה ואין הוא ראוי להברכות. ולכן אמר יצחק, מי אפוא הוא הצד ציד ויבא לי ואוכל מכלי צטרם תצוא

ויהי כי זקן יצחק וגוי, ויקרא את עשו בנו הגדול וגוי, ועשה לי מטעמים כאשר אהבתי והביאה לי ואוכלה בעבור תברכך נפשי וגוי (כז-א). ובמרגום יונתן וקרא את עשו בארצו צניסן ואמר ליה, צרי הא לילא דין עילאי משבחין למארי עלמא, ואוררי טלין מתפתחין ציה וכו' ע"ש.

וגראה כי הנה זה לפלא שיצחק ירצה לברך את עשו יותר מיעקב, הגם כי ציד צפיו, מכל מקום מעלתו של יעקב הוא פי כמה גם לפי טעותו של יצחק בעשו, איש תם ויושב אהלים, ומדוע יצטרע בעשו יותר. ונראה כי כליל פסח יורדת השפעה של אהבת ה' למטה במדה גדושה, ולכן מצווה האב לספר יציאת מצרים גם לזן הרשע, כי יש בכח קדושת הלילה להפך גם את הרשע, וכמו שהיו ישראל במצרים שקועים בעבודה זרה, וננטו משכו ידיכם מעבודה זרה וקחו לכם אפן של מצוה. ומתחיל בגנות ומסיים בשבת (פסחים קטו.),

בשם כ"ג, ולכן אמר כי אתה ל"א כ"ג נתן לך ה' אלקיך, לקיים התורה כולה עכ"ד. - ולפי מה שנתבאר רימו הכתוב, שהאדם בתשובתו יש בכוחו להפוך 'הלל', אלו הלאוין, לעשות ממנו 'כן', צחי' של מנחת עשה. והנה ההפך צין תיבת ל"א (הרומז על ה'ל"ת), לתיבת כ"ג (הרומז על מ"ע), עולה במספר ט"ל. ובתשובה מאהבה הוא מוסיף להלאוין טל של תחיה להתהפך למנחת עשין צחי' כ"ג. ולכן אברהם שעשה תשובה מאהבה, אמר לו ה' לך ט"ל ילדותך, שנתהפך לו שנות הילדות לטובה, ומצחי' ל"א נעשה צחי' כ"ג (עיין שמן ראש ח"ג סוף בהעלותך).

וזדו שאמר יחזק לעשו, הא ליליא אורז 'עלין' מתפתחין, שיורדת השפעה של אהבת ה', שצקל יכולין לבוא לידי תשובה מאהבה, לשנות 'הלל' ל'כן', להוסיף עליו מספר ט"ל, ולכן לא השדה וזדה לי 'ציד', ועשה לי מטעמים בעבור תצרכך נפשי, הלילה הזו מסוגלת שתשנה מעשיך לזכות לשוב מתשובה מאהבה, ויגיע לך הברכות.

ואצ"י זהו הטעם שתקנו ההודאה על הארבע לשונות של הגאולה, בארבע כוסות של יין דייקא, לרמז על אותה הסעודה שהיתה צלילה זו, שבו קיבלנו את הברכות, שנאמר

ואזכרהו, כבר גמרתי הסעודה קודם שצאת, ולכן לך אפוא מה אעשה בני, שבמנצ כזה יעקב יותר חשוב ומגיע אליו הברכות, וגם צרוך יהיה.

והנה כבר דיברנו צמה דאיתא במדרש (לך לט"ח) שהיה אברהם מתפחד ואומר, תאמר שיש צידי עון שהייתי עובד עבודה זרה כל השנים הללו. אמר לו הקצ"ה לך טל ילדותך (תהלים קי"ג), מה טל זה פורח אף עונותיך פורחים ע"ש. ויש לומר הכוונה, כי אברהם אבינו קרא עליו ה', אברהם אהבי (ישעיה מא"ח), וזכה בתשובתו מאהבה להפוך כל השנים הללו שעבד עבודה זרה להיות לו זכות. וכאשר היה חושש אברהם על איבוד שנותיו, שלא הכיר את צוראו עד מ"ח שנה (מדר"נ נח ל"ח), השיב לו ה' כי בתשובתו הפך כל שנותיו לזכות. וכמו שמנחת עשין הנעשים בדחילו ורחימו פורחת לעילא, כן עונותיו פורחים, שהפך כולם לזכות.

ובצ"ל קדומים (פרשת שופטים) פירש הפסוק (דברים יח"ד) כי הגוים האלה אשר אתה יורש אותם, אל מעוננים ואל קוסמים ישמעו, ואתה לא כן נתן לך ה' אלקיך, היינו שהקצ"ה נתן לנו תורתו, שיש בהם מנחת לא תעשה שאין לעשותם, והמה נקראים בשם ל"א, ויש בהם מנחת עשין שיש לעשותם, והמה נקראים

שם ויצא לו יין וישת (כו-כה). ומלואה מן המוצח ליקח יין אדום (שו"ע סימן חעז-יא), להורות על אותה הסעודה של יחזק שציקש זאת מעשו שהיה אדמוני כולו כאדרת שער (כה-כה).

וייש לומר בזה עוד טעם לשבח להנוהגים לומר שלום עליכם מלאכי השרת, כשחל ליל פסח בשצ"ק, הגם שצלילה זה חין אנו נריכים להכנת המלאכים, כי ה' בכבודו ובעצמו מסיב עמנו (כמו שדיברנו בדרוש לשבת הגדול). אך מוצאך בתרגום יונתן שם (כו-כד), דלל הוא ליה ליעקב חמרא גביה, ואזדמן ליה מלאכא ואייתי מן חמרא דלכטנע בענבוי מן יומי שירוי עלמא, ויהביה ציד יעקב, ויעקב אמטי ליה לאצוהי ושחי ע"כ. (ופירשו בזה הנגינה על יציא לו, מרכא כפולה, לרמו על השחי הצאות, חדא מהמלאך ליעקב, ושז מיעקב לעשו). ולכן אנו מכירין טובה להמלאכים צליל זה, שהם סייעו לנו לקבל הצרכות, בהצאת היין לסעודה ליל סדר של יחזק.

ואולי זהו הענין שהצניס גונזים האפיקומן מאציהם צליל זה, ומקבלים עבור זה בשכרם דבר טוב, לרמו על מה שאירע צליל זה, שיעקב גנז את לב אציו יחזק, וגנז בזה גם הצרכות שהיו מוכנים להנתן לעשו, ועל כן גם הצניס גונזים לילה זה מאצותיהם, ומקבלים עבורם צרכה.

*

פתחו לי פתח כחודו של מוחז ואני אפתח לכם פתח כפתחו של

אולם (שחש"ר ה-ג), ויש לומר לזה קאי על ליל פסח, שיקדש לילה זו לה', ואז יושאר ממנו השפעה של פתיחת הלז על כל השנה, וכמו שפירשו ושמרת את החוקה הזאת למועדה מימים ימימה (שמות יג-י), כי ימים היינו שנה, והרושם של שמירת מועד חג הפסח ישאר אלול על כל השנה כולה. והנה צין מזה וחמץ יש חילוק רק חודו של מחט, שאותיותיה שוין, אלא שחמץ יש בו אות ח', ומזה יש בו אות ה', שיש סמוך לגגו פתח כחודו של מחט, וכאשר נפתח לפניו צלילה הזה לצבנו לעובדו מאהבה, אז יפתח לנו כנגדו פתח כפתחו של אולם.

*

ענין לבישת קיטל בגד לבן בליל פסח, יש לומר להכתוב אומר אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילצינו, אם יאדימו כחולע כחמר יהיו (ישעיה א-יח). והנה זהו רק בתשובה מאהבה, שזדונות נעשו זכות (יומא פו.), ומתהפך העון האדום למראה לבן כשלג וכחמר. אבל בתשובה מיראה דזדונות נעשו רק כשגגות, הרי גם

אֲרָךְ (אבות ג-ה), ולכן שצט לוי שהיו עוסקים בתורה, יורו משפטין ליעקב ותורתך לישראל (דברים לג-י), לא היו בשיעבוד.

אבל יש לומר עוד, על פי מה שכתוב בערוגת הצסס (פ' וארא) הענין שאמר ה' פקוד פקדתי אתכם ואת העשוי לכם צמרים (שמות ג-טו), וברש"י שכל גואל שיאמר פקידה כפולה הוא הגואל האמיתי ע"כ. כי אחד מהזכויות שנגאלו ישראל ממזרים, היה צשציל שלא היה צהס דלטוריא, והיה אחדות ביניהם, וכיון שכל אחד ואחד ראה שיעבודו של חצירו היה מיצר ודואג ונשצר לבו בקרבו, יותר ממה שהוא היה עובד, ואס כן גם צעת מנוחתם לא נחו ולא שקטו מרוב העבודה של אחרים. והיינו פקידה כפולה, פקד פקדתי אתכם ואת העשוי לכם, וזה הסימן שצידם דגואל שיאמר פקידה כפולה הוא הגואל, שצזה נשלם השיעבוד מהעבודה הנכפלת שלהם ושל אחרים ע"ש.

ואם זה היה בכל ישראל, מכל שכן שצט לוי, צני תורה שהס רגישים ציותר, שהצטערו יחד עם ישראל. ועל דרך שרואים צאדם, שכאשר נלקה צאצר אחד כואב לו כל גופו. ולכן שוצרין המצה המיוחדת ללוי, להורות כי הס היו מאוחדים

השוגג אדום עדיין שצריכה קרבן כפרה, ולא מתהפך האדום לשלג. אך צלילה זה שיש השפעה של תשובה מאהבה, אז נעשו הלצושים לצנים ממש, כי מתהפכים העונות לזכויות. ולרמו זאת, לוקחים יין אדום דייקא, להורות על החטא, ולצושים צגד לצן, שעל ידי הארת הליילה הזו יוכל להגיע לידי תשובה מאהבה, וזכה לצגדים לצנים. וראיתי לספר מהגה"ק צעל אמרי אמת מגור ז"ל, שאמר שצהיותו פעוט שאל את אציו הרה"ק צעל שפת אמת ז"ל מדוע לצושין הקיטל הלבן צליל הסדר. וענהו הרי לצושים איצטלח חדשה לכבוד החג, ויש צורך להשגיח עליה שלא תלכלך, עוטפים אותה צקיטל. ואמר האמרי אמת, הצנתי צבר אז שאין הדצרים כפשוטן, אצרתים צוצרוני, וכשגדלתי עמדתי על כוונתו ע"כ. והיינו שצליל הסדר יש הארות גדולות, ויש לשמרן (ראש גולת אריאל ח"א דף קד).

*

כרפס יחזן. הנה שוצרין המצה האמצעית שקורין לוי, ויש לומר הרמו כי ששים רצוא ישראל עצדו צמזרים עבודת הפרך, וכמו שגרמו צכרפ"ס, ס' פרך. אבל שצט לוי לא היה בשיעבוד (רש"י שמות ה-ד). וצפשטות כי המקבל עליו עול תורה מצצירין ממנו עול מלכות ועול דרך

תגרום שיראה איך הדברים עשו רושם.

*

בזוה"ק (ה"ב מ:) ואי תימא אמאי

איהו חובתא, והא קוב"ה

ידע כולא, כל מה דהוה ויהוי לבתר דנא, אמאי פרסומי דא קמיה על מה דאיהו עבד ואיהו ידע, אלא ודאי איצטריך בר נש לפרסומי נסא ולאשתעי קמיה בכל מה דאיהו עביד, בגין דאינון מלין סלקין, וכל פמליא דלעילא מתכנשין וחמאן לון ואודאן כוליהו לקוב"ה וכו' ע"ב. ונראה הכונה, כי סיפורי נסי ה' לבני ולאחרים, צודאי שיש צוה שצח רב להקצ"ה להודיע לבני אדם גבורותיו והשגחתו. אבל כאשר יושב לעצמו ומשבח את קונו, אמאי איהו חובתא, הא קוב"ה יודע הכל והוא יודע הכל, ומהו התועלת צדיבורו. לזה אמר בגין דאינון מלין סלקין וכל פמליא דלעילא מתכנשין וחמאן לון ואודאן כלהו וכו', והיינו שגם מה שהאדם עושה צחת, מתפרסם זאת צמלאכי מעלה, וכאשר הם שומעים סיפורה דשצחא, הם עצמם מוסיפין בשצחם לצוראם. והוא מוסר השכל על דיבור האדם שצחיו של מקום צינו לבין עצמו, כמה רושם עושה זאת למעלה, וגורם צוה שיתרצה השצח למעלה מהמלאכים המוני מעלה.

בלצנעם עם הכלל ישראל כגוף אחד, וכאשר נשתעצדו ישראל גם הם היו שצורים, וצוה נטלו גם הם חלקם בשיעצוד של מצרים.

*

מוגיד. בטעם שאין מברכין על מצות

סיפור יציאת מצרים (עין ש"ת

הרא"ש ב"ל בד סימן ב). ויש אומרים להוא נכלל בצרכת אשר גאלנו. וכבר הקשו על זה, דכל המצות מצרכין עוצר לעשייתן (פסחים ז:). ונראה כי צהיות שעיקר המצוה הוא והגדת לבנך ציום ההוא לאמור (שמות יג-ח), ופירשו צו, שיכנסו הדיצורים צהבן עד שהוא יתרגש כל כך שיוכל למסור זאת גם לאחרים, וזהו והגדת לבנך ציום ההוא 'לאמור'. ואם כן דבר זה תלוי ציד אחרים, אם ישם הבן כל לבו לשמוע היטב ולקבל הדברים, וכל מצוה שתלוי עם אחרים לא תיקנו עליה צרכה, כי אולי לא ישתתף השני עמו, ולכן לא מצרכין על מצות צדקה, שתלוי צקבלת העני, ועל כן לא יכלו לתקן עליה צרכה עוצר לעשייתו. אך מצינו צטצילת גרים שמצרכין לאחר טצילה, מפני שקודם הטצילה אינו יכול לומר ולונו (שם), על כן גם כאן מצרכין לאחריה וכולין אותה צצרכת אשר גאלנו, כאשר הכיר כבר שנכנסו הדברים צאזני הבן. וכל אחד יוכל לצרך צרכה זו, כי קדושת הלילה

כולנו חכמים וכלנו נבונים וכו', מנחה עלינו לספר ביציאת מצרים, ולא רק סיפור זמנים אחרים לזורך קיום המנחה, אלא כל המרצה לספר ביציאת מצרים, הרי זה משוּבָּח, נעשה האדם ותורתו משוּבָּח, ולכן יש לבני תורה להרבות בסיפורו, ומעשה ברצי אליעזר וכו' שהיו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה.

*

והחכמים אומרים ימי חיך העולם הזה, כל ימי חיך להביא לימות המשיח. בהגדה חדש האביב כתב שעל ידי הסיפור מציאים ומקרבים זמן המשיח ע"ש. ויש לומר כי הנסים שלעמיד יהיו באין ערוך גדולים יותר מהנסים של יציאת מצרים, וכמו שאמר הנביא (ירמיה כג-י) הנה ימים באים נאום ה', ולא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים, כי אם חי ה' אשר העלה ואשר הביא את זרע בית ישראל מארץ כפונה ומכל הארצות אשר הדחתים שם, ותהיה שיעבוד גליות עיקר ויציאת מצרים טפל לו (ברכות יג:). ואם רואים למעלה גדול ההתעלות של הכלל ישראל צליל פסח, בקיום מצויות ומיפור שבחיה, הרי נוכל לשער איך יהיה ליל גאולתנו מהגלות הזה. וסיפור יציאת מצרים מעורר למעלה להביא לימות המשיח, שזוכה שיביא ה' עלינו כבר ימות

*

ואפילו כולנו חכמים כולנו נבונים וכו' מצוה עלינו לספר ביציאת מצרים, וכ"ל המרבה לספר ביציאת מצרים הרי זה משובח. ויש לומר להנה תלמוד תורה כנגד כולם (פאה א-ב), והוא עולה על כל המצוות, ואם כן החכמים והנבונים היודעים את התורה למה יתעסקו במצוות סיפור יציאת מצרים, הלא לימוד התורה חשובה יותר. אמנם זה לא קשיא כי עבור מנחה עוברת צריכין לצטל תלמוד תורה כשאי אפשר לעשותה על ידי אחרים (מועד קטן ט:), דאם לא כן תלמידי חכמים יהיו פטורים מכל מצוות התורה, ועיקר לימוד התורה הוא ללמוד כדי לעשותה.

אמנם להרבות בסיפור יציאת מצרים, אולי לימוד התורה קודמת, אבל באמת כל מצותיך אמונה, כדי שתורתו יאיר הוא צריך להיות מושרש באמונה טהורה, ורק אז תורתו משוּבָּחָה, שיזכה ללמוד תורה לשמה. ובסיפור יציאת מצרים מתענס האדם באמונת אלקי עולם, ולכן גם התנאים הקדושים רבי אליעזר ורבי יהושע וכו' היו מספרים ביציאת מצרים כל אותו הלילה, וצטלו תורתם עבור זה, כי זה עצמו הוא לזורך התורה, שיתעלה תורתם צדק המעלה. ולכן אפילו

המשית, אם יש למעלה תענוג גדול כל כך כעת, על אחת כמה וכמה לעתיד.

*

איך מפטירין אחר הפסח אפיקומן. ויש לומר כי אמרו חז"ל (מגילה ז.) רוחא לבסומי שכיחא [ריוח מצוי לדבר המתוק בתוך המעיים] ע"ש. והיינו שמאכל הערב יותר ממאכלו הראשון יוכל לאכלו ולהתענג ממנו גם כאשר הוא שבע. אך אכילת מצוה של קרבן פסח, נריכה להיות ערב כל כך להאדם, עד שלא יהיה צמציאות לפניו מאכל ערב יותר ממנו, עד שאחר הפסח על השבע, לא יוכל לומר עוד אפיקי מן, להציא לפניו מאכל שיהא ערב עוד יותר ממנו.

*

יכול מראש חדש תלמוד לומר ביום ההוא וכו', בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך. צפוטו הכוונה כי כדי לחנך הבן ויכנסו הדברים בלבו, מועיל הרבה אם ממהישין לו הדברים צפועל. ולכן כאשר מנה ומרור מונחים לפניו, שיכולין להמחיש הבן השיעבוד והחירות, אז המצוה מוטלת עליו להגיד לבנו.

*

יכול מראש חדש תלמוד לומר ביום ההוא וכו', בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך. צפוטו הכוונה כי כדי לחנך הבן ויכנסו הדברים בלבו, מועיל הרבה אם ממהישין לו הדברים צפועל. ולכן כאשר מנה ומרור מונחים לפניו, שיכולין להמחיש הבן השיעבוד והחירות, אז המצוה מוטלת עליו להגיד לבנו.

*

שהקדוש ברוך הוא חשב את הקץ לעשות כמה שאמר לאברהם אבינו וכו', ועבדום וענו אותם

ארבע מאות שנה, וגם את הגוי אשר יעבדו דן אנכי וכו'. וכבר פירשו שהקצ"ה חשב את הקץ, שהחסיר מספר ק"ך מהארבע מאות שנה, ולא היו ישראל צמציים אלא ר"י שנה.

ולכאורה הראיה מהכתוב הוא רק הגאולה אחר ארבע מאות שנה, והקצ"ה הקדים זמן גאולתם. אבל צאמת איך אנו יכולים לירד לעומקן של דברי ה', וחשבונות של הקץ הם מסורים רק ביד הקצ"ה. הלא אנו רואים צנזורת ה' בחורבן בית הראשון שאמר ה', לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם (ירמיה כט-י), ואף על פי כן טעו בהחשבון בלשאר, ואחריו אחשורוש, עד שאמרו שגם דניאל טעה צהאי מניחא (מגילה יב.). וכמו כן בהחשבון של הארבע מאות שנה של שיעבוד מצרים, יש כמה חשבונות איך חושבין אותה, ורק הקצ"ה חשב את הקץ לעשות, הוא יכול לעשות החשבון על הקץ, איך הסתיים צינזורתם ארבע מאות שנה, וכמו שאמרו שחשבינן זאת מלידת יצחק, ושאר חירוים שנאמרו צה.

יכול מראש חדש תלמוד לומר ביום ההוא וכו', בשעה שיש מצה ומרור מונחים לפניך. צפוטו הכוונה כי כדי לחנך הבן ויכנסו הדברים בלבו, מועיל הרבה אם ממהישין לו הדברים צפועל. ולכן כאשר מנה ומרור מונחים לפניו, שיכולין להמחיש הבן השיעבוד והחירות, אז המצוה מוטלת עליו להגיד לבנו.

*

שהקדוש ברוך הוא חשב את הקץ לעשות כמה שאמר לאברהם אבינו וכו', ועבדום וענו אותם

וכנגדו דם פסח ודם מילה שקיימו
 במסירת נפש, ושוב כופל בדמיון חיי,
 בזכות 'הדומיה' והשתיקה שלא
 התרעמו על שפיכת דמים, צוה זכו
 לחיים.

*

ויוציאנו הי' ממצרים, לא על ידי
 מלאך ולא על ידי שרף,
 אלא הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו.
 והכוונה כי העושה מנוה אחת קונה
 לו פרקליט (אבות ד-יא), היינו שנצטרך
 ממעשה המנוה מלאך, וכאשר עושהו
 בהתלהבות אש נצטרך ממנו שרף, והם
 ממליצים זכות על האדם, והמה
 הפרקליטין שלו. אבל במצרים את
 ערום ועריה מן המצות, משוקעים
 בעבודה זרה, וכאשר לנו על זעקתם
 ואנחתם, לא היה פרקליט ממעשיהם
 מלאך ושרף שימליץ עליהם לטוב.
 ויוציאנו ה' ממצרים, לא על ידי מלאך
 ולא על ידי שרף, אלא הקדוש ברוך
 הוא בכבודו ובעצמו המליץ עליהם
 לטובה.

*

ואת עמלנו אלו הבנים כמה שנאמר
 כל הבן היליוד היאורה
 תשליכוהו. הן גזרו במצרים להמית
 הילדים, ומכל מקום לא מנעו ישראל
 את עצמם מלהוליד, וזני ישראל פרו

אלא נטרפו מכמה גויים. וזהו גם
 את הגוי אשר יעבודו, מי יהיה אותו
 גוי, ואיך יחשבו העבודה על הארבע
 מאות שנה, אם קישוי השיעבוד ישלים,
 או הלילות ישלימו, או שהשכינה
 ישלים, או שריבוי הצנים ישלים, על
 זה 'דן אנכי', אני אדון על הדבר.

ולבן מסמיכין על זה, לא ולמד מה
 בקש לבן הארמי לעשות ליעקב
 אבינו, שפרעה לא גזר אלא על
 הזכרים, ולבן בקש לעקור את הכל, כי
 איך נוכל לומר שעבדום וענו אותם
 התחיל מלידת יצחק, הרי לא היה
 שיעבוד עד שצאו למצרים. אבל צאמת
 לא כן הוא, אלא שכל דור ודור
 עומדים עלינו לכותנו, עד שכבר לבן
 בקש לעקור את הכל, ומאז לידת
 יצחק עברו עינויים שונים באופנים
 שונות.

*

ואומר דך בדמוך חי, ואומר דך
 בדמוך חיי. כפל הלשון יש
 לומר, כי עיקר מעלתם של ישראל
 במצרים היה שקבלו הכל באהבה, ולא
 התרעמו על ה' לומר מה נשתנינו
 מכל עם ולשון, שמוטל עלינו גזירת
 שיעבוד זו, אלא קבלו הכל בדומיה
 ושתיקה בלי תרעומות. וזהו שאמר
 ואומר לך בדמיון חיי, בזכות הדמים
 חיי, הדמים של הילדים ששחטו,

ודם מילה וכו' (רש"י שמות י"ז). אך הענין הוא כי מצות לא היה להם אלא פסח ומילה. אצל כדי שיוכלו להשאר במצרים ולא יתערבו בהגויים, על זה הועיל להם שלא שינו שמם ולשונם ומלבושם, שזה היה הגדר המפסיק בינם לבין המצריים. ואלמלא גדר זה, היו מתערבים יחד, ולא היה מה לגאול. והוא על דרך שישראל הולכין בכיסוי ראש, ומי שמסיר הכיפה מראשו הוא נחשב כגוי, אם כי בשאר עצרות שעוברין עליהם, אומרים רק שהוא עבריין, כי הסותר הגדר המפסקת בין ישראל לעמים בחילוניותו, זהו כאחד משאר גויי הארץ. וישראל במצרים שנשאר לגוי מאוחד גם בהיותם במצרים, ויהי שם לגוי, זה בא להם רק עבור הגדר שהיו מצויינים בשמם ולשונם ומלבושם.

*

יגיענו למועדים ולרגלים אחרים וכו', שמחים בבנין עירך ויששים בעבודתך. יש לומר כידוע שכל מצוה שהאדם עושה, צוה זו חלק מצוה המקדש לעתיד. (עיין זרע קודש פ' תלא). וכיון שצוה המקדש הוא יפה נוף משוש כל הארץ, על כן כאשר צוה צמחשו קצת ממנה, מתעורר צו שמחה וחדוה בעבודתו מקדושת הצוה שצוה. וזהו יגיענו למועדים וכו' שמחים בבנין עירך, צוה שאנו צוים

וישרנו וירבו ויעמנו במאוד מאוד (שמות א'-י). וחציב היה לפני הקב"ה המראות הנוצרות, שעל ידיהם העמידו הנשים נצחות רבות במצרים וכו' (רש"י שמות לח-מ). והוא על דרך שאמרו בחזקיהו המלך שלא עסק בפריה ורביה באמרו, חזאי לי צרות הקודש דנפקי מינאי בנין דלא מעלי. ואמר לו ישעיה הנביא צהדי כצאי דרחמנא למה לך, מאי דמפקדת אצעי לך למיעצד, ומה דניחא קמי קודשא צריך הוא לעציד (ברכות י:). ודבר זה היה חציב מאד לפני ה', וירא את עמלנו אלו הצנים, שאף על פי שעמלו בגזירת הצנים, העמידו נצחות רבות במצרים. ובהיות שאמרו חז"ל (דבר ד-ה) שהקב"ה אומר, אין אדם שומע לי ומפסיד ע"ש. לכן זכו שכל הילדים שהשליכו היאורה לא מתו, והיו חיים בהמים כדגים, וכאשר עברו את הים, עלו עמהם יחד גם צניהם, והכירו זה את זה, כמו שיהיה לעתיד, והשיב לב אבות על צנים. (כן הוצא צור זהב פ' יתרו את קנ"ז צו"ת מקדשי השם ח"א).

*

ויהי שם לגוי, שהיו ישראל מצויינים שם, שלא שינו שמם ולשונם ומלבושם, ובזכות זה יאלו ממצרים (ויק"ר לז-ה). ובמקום אחר מצינו שלא היה צוה מצוה להתעסק בהם כדי שיגאלו, ונתן להם שתי מצוה דם פסח

זו שמצרך על הרעה כשם שמצרך על הטובה כורך המנה עם המרור ביחד. אמנם כל זה היה בזמן שבית המקדש היה קיים, אז היה אור ה' מתנוץ על כל אחד להכיר זאת כי אין עוד מלכדו, ומאתו לא תלא הרעות. לא כן כהיום שיש הסתרת פנים, אין לנו במדה זו צעוה"ר. אבל עכ"פ לנו עושים 'זכר למקדש', להזכיר עצמינו באיזה מדריגה היינו פעם בזמן שבית המקדש היה קיים, שהיו כורכין אז המנה והמרור ביחד, כדי לשום בזה עכ"פ לב לאיזה מדריגה נריכין לשאוף להגיע אליה.

*

צפון. כי בתחלת הסדר שוצרין המנה האמנעית, והחלק הגדולה מצפינין עד סיום הסעודה, והחלק הקטנה מניחין לפניו. והענין הוא כי המנה רומזת על החירות מן הגלות, וביציאת מצרים תלוי גם האולות משאר הגליות, וכימי נאחך מארץ מצרים אראנו נפלאות (מיכה ו-ז), ובגאולה העתיד יהיה הנסים הרבה יותר מביציאת מצרים, עד שלעתיד יהיה הסיפור של שיעבוד גליות עיקר, ויציאת מצרים טפל לו (ברכות יב:), ולכן לוקחין המנה הרומזת על הגאולה, ומניח לפניו תציה הקטנה, שהוא החירות של יציאת מצרים, ומספרים עליה סיפור יציאת

במעשינו את עירך יושפע עלינו שמחה, ועל ידי זה נהיה ששים צעבודתך, שיומשך לנו מצית ה' אשר עוה וחדוה במקומו, שמחה של מנה צעבודת ה'.

*

זכר למקדש בהלל, בן עשה הלל בזמן שבית המקדש היה קיים, היה כורך פסח מצה ומרור ואוכל ביחד וכו'. כבר ביארנו במקום אחר, כי המנה רומזת על החירות, ויאפו את הצק עוגות מנות כי לא חמץ כי גורשו ממצרים, ולא יכלו להתמהמה (יב-לט), ולעומת זה מרור זו שאנו אוכלים על שום מנה, שמררו את חיי אבותינו ממצרים, ואם כן אין אוכלים אותו בכריכה אחת, יש לאכול מתחלה המרור הרומזת לשיעבוד, ושם לאכול המנה לחירות. אך באמת חייב אדם לצרך על הרעה כשם שמצרך על הטובה (ברכות ט.), שיש להאמין כי מאתו לא תלא הרעות, וכל מה דעבד רחמנא לטב. וזה היה מדת הלל, שכאשר שמע קול נוחה צעיר אמר מוצטח אני שאין זה בתוך ציתי (שם), כי לימד את בני ציתו לקבל הכל באהבה ולא לנאות. ולכן הלל דייקא היה כורך מנה ומרור ואוכלם ביחד, כי שניהם יחד שוין אלנו לטובה.

אך באמת לא רק הלל צעמנו עשה כן, אלא כל מי שהוא במדריגה

שמעלקא מניקלשצורג ז'ל, כי הגויס האלו לא ידעוך, לומר כי הם עושים זאת בשליחותך, ובשמך לא קראו, לא אמרו לשם יחוד קודם הנגישות, ולא עשו בזה מצותך, אלא למלאות תאוותם לטרורף טרף אדם, לכן שפך עליהם זעמך ע"כ.

ויש להסביר יותר, כי באמת אנחנו חייבים להכיר טובה להאומות הרודפים את ישראל, עבור שקירצו אותנו בזה לעבודתו, וכמאמרם (סנהדרין 15:) מעמיד עליהם מלך קשה כהמן והם חוזרים בתשובה. ואם כי הם לא התכוונו במעשיהם לקרב אותנו לעבודתו, הרי מצות אין זריכות כוונה, וגם העושה שלא לשמה יש לו שכר. אך זהו רק בעושה סתמא שלא בכוונה, אבל מי שיש לו היפוך כוונה, מבואר בפוסקים (או"ח סימן ס') שלא ילא, והם היה להם היפוך כוונה להדיח אותנו מעבודת ה', להשכיחם תורתך ולהעבירם מחוקי רצונך, ולכן יש להענישם על מעשיהם. וזהו שאמר, שפוך חמתך על הגויס אשר ילא ידעוך, הם אמרו צפירוש אשר אין הם רוצים לידע ממך, ובשמך לא קראו, לא רצו לקרוא בשמך, ולכן שפך עליהם זעמך וחרון אפך ישיגם.

מזרים, אבל טומנין החלק הגדולה ממנו על לעתיד, רומזת לגאולה העתידה שניסיה יהיו גדולים יותר מביציאת מזרים, וזמן הגאולה העתיד היא כפון ונעלם, ומלצא לפומא לא גליא, על כן קורין אותו צסם כפון.

*

כום של אלהיו. כתבו המפרשים כי הארבע כוסות הם נגד הארבעה לשונות של הגאולה, והוצאתי, והנלתי, וגאלתי, ולקחתי. אמנם יש עוד שם לשון חמישי, והוצאתי אתכם אל הארץ (ו-ח). אך זהו שזה לא נתקיים בדור ההוא, שמתו במדבר בחטא המרגלים, ונתקיים רק בזרעם, ומזה באה חורבן בית מקדשינו, אשר מפני חטאינו גלינו מארצנו, על כן בגלותנו אין לוקחים כוס נגד והוצאתי ע"כ. אך אנו מוזגין כוס של אליהו כנגדו, כי לעתיד יבא אליהו לבשר את הגאולה, ואז תהיה והוצאתי אתכם אל הארץ בשלימותו.

*

שפוך חמתך אל הגויס אשר לא ידעוך, ועל ממצבות אשר בשמך לא קראו. ופירש הגה"ק רבי

בליל שביעי של פסח תשע"ב לפ"ק

אחי מיד עשו, כי ירא אנכי אותם, פן יבוא והכני אס על בנים, הזכיר יעקב לה' בתפלתו, קטנתי מכל החסדים ומכל האמת אשר עשית את עבדך, כי במקלי עברתי את הירדן הזה (בראשית לז-א). וברש"י נתן מקלו בירדן ונצקע הירדן (מני וינא ג) ע"כ. וידועים דברי הרמב"ן (פ' לך יב-ו) שמעשה אבות סימן לבנים, ואז הכין יעקב אבינו ישועת ישראל בקריעת ים סוף, כי כל פעולה שעשה יעקב הוא נחמ, כי לזה קראו הקב"ה בשם אל-ל, שמעשיו נחייים כמו מעשה ה'. וכאשר ראה הים כי יעקב נתגלה אלל הים, וידע כמו שבמקלו הכה על הירדן ונצקע, ומעשה יעקב נחייים, על כן הים ראה את יעקב וינס. וכאשר שאלו אותו מה לך הים כי תנוס וכו', השיב מלפני אל-ה יעקב, הלא יעקב הוא בחינת אל-ל ומעשיו הם נחייים, והוא במקלו כבר צקע הים, על כן צריך הים לנוס.

ובאבות הדברים מבוארים במדרש רבה (בראשית עו-ה) רבי יהודה בר סימון בשם רבי יוחנן אמר, בתורה בנביאים בכתובים מצינו שלא עברו ישראל את הירדן אלא בזכותו של יעקב, בתורה כי במקלי עברתי את הירדן הזה. בנביאים (יהושע ד-כז)

הים ראה וינס הירדן יסוב לאחור וגו', מלפני אדון חולי ארץ מלפני אל-ה יעקב (תהלים קיד-ג). ויש להבין כפל הלשון מלפני אדון חולי ארץ, ושבו כופל מלפני אל-ה יעקב. גם למה לא אמר מלפני אלקי יעקב, כמו בכל מקום. ונראה כי צעת שהיו ישראל עומדים בצרה אלל הים, בא יעקב אבינו לשם לעורר זכותו על בניו, וכמו שנאמר וירא ישראל את היד הגדולה אשר עשה ה' במצרים (שמות יד-לא), ואמרו חז"ל (ב"ר נז-ב) דא ישראל סבא ע"כ. ואם כן חוץ ממה שנתגלה ה' לפניו על הים שזכו להראות באצבע זה אל-לי, גם אבינו יעקב עמד שם, וכמו שאמרו (שם) נטל הקב"ה רגליו של אבינו יעקב והעמידן על הים. ואמרו חז"ל (מגילה יח). שהקב"ה קרא ליעקב בשם אל-ל, דכתיב ויקרא לו אל-ל אלקי ישראל (בראשית לג-כ). וזהו שהשיבו, מלפני אדון חולי ארץ, זה הקב"ה, ומלפני אל-ה יעקב, יעקב אבינו שקראו הקב"ה אל-ה, הם עמדו שם על הים, והים ראה אותם וינס.

וגראה כי זכותו של יעקב גרמה קריעת ים סוף, כי מצינו ביעקב צעת שהיו בניו נתונים בצרה מעשו, וביקש מאת ה' היללני נא מיד

בן צווי הכהן בארץ כשדים (יחזקאל ח-ג). טפח ליה אצוה בסנדליה, אמר לו לאו אמינא לך לא מיטרוד עלמא, מאי היה, שהיה כבר (כלומר ההוא שעמא הוה ולא יותר. ויש אומרים שהיה כבר בארץ ישראל ששרתה עליו רוח הקודש) ע"כ. וכן כתב רש"י (שם ציחזקאל) אמרו רבותינו, היה כבר, לפי שאין השכינה שורה על נביא בחוץ לארץ, אלא על ידי ששרתה עליו תחלה בארץ ע"כ. וכן הוא צילקוט שמעוני (רמז שנו). ואם כן לפי תירוצו הגמרא (כפי פירוש הראשון של רש"י) יתכן צוה דבר יוצא מן הכלל, כמו ציחזקאל, וכמו כן זכו אז ישראל צמרים. ויש לומר דלכך נאמר כפל לשון 'היה היה' דבר ה' אל יחזקאל, כי היה כואת כבר פעם צישראל אצל הים, וגם היה שוב כן אצל יחזקאל.

עוד אמרו שם צילקוט, ויש אומרים אף על פי שנדבר עמהם בחוץ לארץ, לא נדבר עמהם אלא במקום טהרה על המים שנאמר ואני הייתי על נהר אובל ע"כ. ואם כן ישראל שהיו אז על מי ים סוף, שפיר זכו לנבואה גם בחוץ לארץ.

וי"ש לומר עוד, דהנה צמרגום יונתן כתב על הפסוק ואשא אתכם על כנפי נשרים (שמות יט-ד), וטענית יתכון על עננין הי כעל גדפי נשרין מן פילוסין ואובילית יתכון לאתר צית

והודעתם את צניכם לאמור ציבשה עבר ישראל את הירדן הזה, ישראל סבא. צכחוצים (מהלים קיד-ה) מה לך הים כי תנוס הירדן תקוב לאחור וגו', מלפני אלו-ה יעקב ע"כ. ולכן כאשר ראה הים את יעקב עומד שם לעזור לבניו לעבור את הים, ראה אז הים שהירדן הסיב כבר לאחור צלאת יעקב מחרן, והשיג כי גם כאשר ינטרכו לעבור את הירדן צכניסתם לארץ ישראל, יבקע הירדן לפניהם. וזהו הים ראה את יעקב וינס, וגם ראה אז הים שהירדן יסוב לאחור, וכל זה צא מלפני אלו-ה יעקב.

וי"ש לומר עוד צטעם שזדמן יעקב אצינו לישראל על הים, כי הנה ישראל זכו אז להתעלות למדריגה רמה, עד שראתה שפחה על הים מה שלא ראה יחזקאל, שהיו מראים צאלצע זה א-לי (רש"י שמות טו-ג), הרי דאפילו הפחות צבישראל זכה אז לנבואה. ולכאורה יש להצין הא איתא צגמרא (מועד קטן כה). כי נח נפשיה דרב הונא וכו', פתח עליה רבי אבא ראוי היה רצינו שתשרה עליו שכינה אלא שצבל גרמה לו (שאין שכינה שורה בחוץ לארץ), הרי דאין השראת שכינה בחוץ לארץ, ואיך ראתה שפחה על הים מה שלא ראו שאר הנביאים.

אמנם צגמרא שם אמרו מתיב רב נחמן צר חסדא ואמרי לה רב חנן צר חסדא, היה היה דבר ה' אל יחזקאל

כמו במעמד הר סיני, וזה היה במדבר בחוץ לארץ. ומיראנו כי מחמת שרצה ה' לגלות אז את שכנינו, נעקר ארץ ישראל ממקומה וזא למקום מחנה ישראל. ולזה סבבם העננים, כי הם היו גבולי ארץ ישראל, שמחוץ לעננים היה חוץ לארץ, ובקרב מחנה ישראל שכן ה', ושם היה ארץ ישראל ע"כ. (ועיין עוד שם פ' שלח דרוש א').

והג' דבר כזה לעקור את ארץ ישראל ממקומה ולהביאה לחוץ לארץ, מנינו ביעקב אבינו שזכה לזה, דכתיב ציה (בראשית כח-י) ויאל יעקב מבאר שבע וילך חרנה, ויפגע במקום וילן שם, שאמרו חז"ל (חולין נא:): כי מטא לחוץ אמר אפשר שעברתי על מקום שהתפללו בו אבותי ואני לא התפללתי בו, כד יהיב דעתיה למיהדר, קפצה ליה ארעא, מיד ויפגע במקום וכו' ע"ש. ואמר הכתוב שוב, והנה ה' נצב עליו ויאמר וגו' הארץ אשר אתה שוכב עליה לך אתננה ולזרעך (כח-יג), ואמרו חז"ל (שם) קיפל הקצ"ה כל ארץ ישראל תחתיו ע"ש. הרי לנו כי יעקב אבינו זכה למדריגה זו להמשיך ארץ ישראל שלא במקומה, הן על הדרך בהליכתו חזרה מחרן, והן בשכיבתו אחר כך. ולכן צעת שהיו על הים, שזכה כל אחד למעלת ומדריגת הנביאים, וזה לא יתכן בחוץ לארץ, ועל כרחק שנעקר אז ארץ ישראל ממקומה וזא למקום מחנה ישראל,

מקדשא למעבד תמן פסחא וכו'. והיינו שהענין נשא את בני ישראל לארץ ישראל ושם הקריבו את קרבנות הפסח. ולכאורה יש להבין דלמה הוצרכו לנס גדול כזה להוליכם למקום המקדש לעשות הפסח, הלא גם בשנה השנית לנאתם מארץ מצרים עשו את הפסח במדבר, אף שלא היו במקום המקדש בארץ ישראל, ולא מנינו שיעשה להם נס שהעננים יוליכו אותם לארץ ישראל, ולמה יתה פסח מצרים שהוצרכו לכנפי נשרים להקריב הפסח.

ולפי מה שנתבאר יש לומר, כי בהיות שרצה ה' להעלות את ישראל בקריעת ים סוף למדריגה הכי גדולה באמונת אלקי עולם, שכל אחד יזכה כביכול לראות את אלקי ישראל, וזה לא יתכן אלא אם כבר היו בארץ ישראל, על כן נשא ה' אותם צליל פסח על כנפי נשרים לאתר צית מקדשא, ועל ידי זה יהיו נשמות כל ישראל פעם אחת בארץ ישראל, ושזו יהיו ראויים להשראת השכינה על הים בקריעת ים סוף.

אך יש לומר עוד על פי מה שכתוב בערבי נחל (לשנת שזנה דרוש ז') שהקשו בכתבים (עיין פרדס ש' כ"ה פ"ב, חסד לאברהם מעין א' נהר כד) דאין אמרו שאין השכינה שורה בחוץ לארץ, והרי לא היה השראת השכינה בעולם

אותה לשנים, והוא זכה לקדושת ארץ ישראל שלא במקומה.

וְלָבֶן התפללו ישראל אז אלל הים, תציאמו ותטעמו צהר נחלתך (שמות טו-יז), כי באמת הציאם כבר ה' פעם אחת לארץ ישראל, צליל יציאתם ממזרים, ושוב הציא את ארץ ישראל אלל הים, אמנם ציאות אלו לארץ ישראל היו רק לפי שעה, ושוב נסתלקה מהם קדושת הארץ. על כן ביקשו תציאמו 'ותטעמו' צהר נחלתך, שציאתם לארץ ישראל תהיה צדך נטיעה שיושרשו שם בארצם, ולא יתפרדו ממנו לעולם. ובחל קדומים (פ' תצא) כתב לפרש, מה שאמרו באמצע שירתם, נחית בחסדך עם זו גאלת נהלת בעון אל נוח קדשך (טו-יג), היינו הודאה על מה שהציאם ה' צליל פסח לאחר צית מקדשא לעשות הפסח, ולכן אמרו בלשון עבר, שכבר ניהל אותם אל נוח קדשו ע"ש.

וְאֶמְרָה הכתוב ויאמינו צה' ובמשה עצדו, כי באמת אמונה הוא בדבר שאין רואים בעין, ולריכין להאמין שכן הוא, ודוגמת אדם שיש לו טבעת צידים סגורות ואין רואין אותו, ויש להאמין בדבריו שיש לו הטבעת, אבל כאשר מגלה את ידו ורואין אותו בעין גלוי אין צוה עוד אמונה. וכיון שישראל ראו אז כצביון גילוי ה', עד שהראו באצבע זה א-לי, מה שייך עוד לומר ויאמינו צה'. ועל

וכח המשכה זו הוא מיעקב, אשר מעשה אבות סימן לבנים.

וזדו המשך הכתוב, ויושע ה' ציוס ההוא את ישראל מיד מזרים, וירא ישראל את מזרים מת על שפת הים, וממשיך וירא ישראל, שראו ישראל סבא, כי יעקב אבינו בא לשם להמשיך קדושת ארץ, ועל ידי זה ויאמינו צה' ובמשה עצדו, זכו לאמונה מופלגת, עד שהשרה ה' שכניחו עליהם ואמרו שירה, ואמרו כולם זה א-לי, להראות באצבע על ה', מה שלא זכו שאר הנציאים, והוא משום שנעקרה ארץ ישראל ממקומה וצא אלל הים.

וזדו גם המשך הכתובים, הים ראה וינס, ומה ראה, הירדן יסוב לאחור, שיעקב במקלו בקע את הירדן והסיבו אחור, וגם ראה ההרים רקדו כאילים וגבעות כצני לאן, כי ארץ ישראל הוא ארץ הרים ובקעות (דברים יא-יא), וירושלים הרים סביב לה (מהלים קכה-ג), וההרים והגבעות של ארץ ישראל רקדו כאילים להעקר ממקומם ולצוא אל הים. ועל זה אמר מה לך הים כי תנוס וכו', מי גרם כל זאת שהים תנוס, והירדן יסוב לאחור, והרי ארץ ישראל ירקדו כאילים. והשיב מלפני אדון חולי ארץ, שהרעיד את הארץ לעקור מקומה לצוא אלל הים, וכל זה בא מלפני אלו-ה יעקב, כי הוא עבר במקלו את הירדן שבקע

כרחק שגם אחר שידעין ומכירין את ה', עומק האמונה זכחו וזמעשו וזנהגתו עמוקה עד מאד. והרי מצות האמונה נאמרה זכני, הנכי ה' אלקיך (שמות כ-ג), הגם שגילה אז ופתח להם שזעה רקיעין, וקרע את התחתונים, וראו שהוא יחיד, וכמו שנאמר (דברים ד-לה) אתה הראת לדעת כי ה' הוא האלקים (רש"י שם). ועל כרחק שאין זזה שיעור להגיע למדריגה שיהיה זו זבהמשה לנגד עיניו. וגם אחר גדל הגילויים, אחר הכתוב עליהם ויאמינו זכה, היינו אמונה יותר מהגילוי.

וזכר מקום זודאי שזכו אז למדריגה נפלאה של אמונה שהיה זגילוי

נפלא, אך זהו רק זאמונת ה', אבל זאמונת משה עזדו, אמונת חכמים, הרי לא ראו זאת זעיינים גלויות כל כך. והשמיענו הכתוב שאף על פי כן ויאמינו ז'ה' וזמשה עזדו, האמונה זמשה עזדו היתה כה עזומה אללם כמו אמונתם ז'ה' שהיו מראין זאלזע זה א-לי, כן אמונתם זמשה רזם היתה זמדריגה נפלאה. ולזה זכו ישראל היום זקריעת ים סוף, וזכר זה מתעורר גם כן זכל שנה ושנה, ולילה זו מסוגלת לאמונת ה' ואמונת חכמים זנהירו עילאה, וז'ה' זיה זולא זיה, וכל מזותיך אמונה, וזכה תמיד לשורר לפני ה' שירות ותשזחות, עדי זכה לישועתן של ישראל זזיאת זן זוד.

זסעודת נעילת החג פסח תשע"ב לפ"ק

מהפסח על האדם זריכה להיות כה עמוק שזכור על ידי זה כל ימיו יזיאת מזרים. ועוד הזסיפה עלינו התורה הקדושה, שחזן מספור יזיאת מזרים זליל פסח, נזטוינו להזכיר יזיאת מזרים גם זכל יום ויום. ולא עוד אלל שיש זתורה שש זכירות שנזטוינו לזכור, וזכירת יזיאת מזרים עדיפא מכולהו שנזטוינו להזכירו פעמיים זיום, זזוקר וזערב, וכמו

זזכור את חדש האזיב ועזית פסח לה' אלקיך וגו', לא תאכל עליו חמץ, שזעת ימים תאכל עליו מצות וגו', למזען תזכור (על ידי אזילת הפסח והמזנה. רש"י) את יום זאתך מארץ מזרים כל ימי חיך (דברים טז-ח). הרי לנו מקרא מפורש כי תכלית החג הוא, שעל ידי היום טוב של פסח שזעת ימים תזכור יום זאתך מארץ מזרים 'כל ימי חיך', שהרשימו

בגלותנו לקיים מצוות הקרבת הפסח, אבל סידרנו אותו כהלכתו, באכילת אפיקומן זכר לפסח, והזרוע שעל הקערה, ומתפללים שכאשר זכינו לסדר אותו כן נזכה לעשותו צפועל, וזך שוכן מעונה קומם קהל עדת מי מנה וכו'. אבל יש בזה עוד כוונה, דכיון דניתן לנו מצוות חג הפסח, למען תזכור את יום נחתך מארץ מצרים, הרי מכל פרט ופרט של מצוות החג יש ללמוד נקודה על האמונה הטהורה שצריכין אנו ללמוד מזכירת יציאת מצרים, אשר זה צריכין אנו לזכור כל השנה כולה. ועל זה אנו מתפללים ואומרים, חסל סידור פסח כהלכתו, ערכנו כל מצוות הלילה, ככל משפטו וחוקתו, ומכל פרט ופרט למדנו השקפה מיוחדת שיש לנו לחיות בה כל השנה, ומצדדים אנו שכאשר זכינו לסדר אותו, כן נזכה לעשותו לקיימם צפועל. ונבאר בזה כמה פרטים.

הצד עכשיו חג הפסח, אינה רק נתינת הודאה על העבר על כל הטוב אשר גמלנו, אלא הוא גם ללמד ולהזכיר לנו ללמוד מזה על ההוה ועל העתיד, להאיר את עינינו, שהמתבונן ביציאת מצרים לא ישאר לו ספק בשום פרט מהאמונה הטהורה שלנו, ולא יסתובב בעולם כהתועים. והוא מה שכתוב ברמב"ן (סוף פרשת בא) וז"ל ק ועתה אומר לך כלל צטעם מצוות רבות, הנה מעת היות עבודה

שדרשו (ברכות יג): כל ימי חיך, ימי חיך הימים, כל ימי חיך הלילות ע"כ. והוא במדריגת מצוות קריאת שמע שיוצא מכלל שאר המצוות, שנצטוונו עליה גם כן לקרותו בשכבך ובקומך (דברים ו-ז), הן בצוקר והן בערב. וזכירת יציאת מצרים עולה בקנה אחד עם שורש האמונה של שמע ישראל ה' אלקינו ה' אחד, ועל כרחך שזה מצוה הגובל עם שורש אמונת אלקי עולם, ובכל שינוי מצב היום יש להעלות על דעתו ענין יציאת מצרים, הן כאשר נכנס לערב, והן כאשר קם בצוקר.

ואמר הכתוב (תהלים סג-ב) אחת דבר אלקים שמים זו שמעתי כי עוז לאלקים. ויש לומר דרומנו על מצוה זו של זכירת יציאת מצרים, אשר בעצם היא מצוה אחת בתורה, אחת דבר אלקים, למען תזכור את יום נחתך מארץ מצרים כל ימי חיך, אבל שמים זו שמעתי, אנו למדים מריבוי דקרא שיש להשמיע זכירה זו שמי פעמים ציום, והטעם, כי עוז לאלקים, מצוה זו היא שורש האמונה, וזה נותן עוז להאדם להתדבק באמונת אלקי עולם כראוי.

אנו אומרים בגמר הסדר צליל פסח, חסל סידור פסח כהלכתו וכו', כאשר זכינו לסדר אותו כן נזכה לעשותו. ובפשוטו שאי אפשר לנו כעת

ובהעבור כי הקצ"ה לא יעשה אות
 ומופת בכל דור לעיני כל
 רשע או כופר, יצוה אותנו שנעשה
 תמיד זכרון ואות לאשר ראו עינינו,
 ונעתיק הדבר אל בנינו, וצנייהם
 לצנייהם, וצנייהם לדור אחרון. והחמיר
 מאד בענין הזה כמו שחייב כרת
 באכילת חמץ (לעיל יב-טו) ובעזיבת
 הפסח (במדבר ט-ג). והלריך שנכתוב כל
 מה שנראה אלינו באותות ומופתים
 על ידינו ועל זין עינינו, ולכתוב אותו
 עוד על פתחי הבתים במוזות, ושזכיר
 זה בפיו בצקר ובערב, כמו שאמרו
 (ברכות כא) אמת ויציב דאורייתא, ממה
 שכתוב (דברים טו-ג) למען תזכור את
 יום לאתך מארץ מצרים כל ימי חייך,
 ושנעשה סוכה בכל שנה. וכן כל כיוצא
 בהן מנזות רבות זכר ליציאת מצרים.
 והכל להיות לנו בכל הדורות עדות
 במופתים שלא ישתכחו, ולא יהיה
 פתחון פה לכופר להכחיש אמונת אלקי
 עולם וכו'. ומן הנסים הגדולים
 המפורסמים אדם מודה בנסים
 הנסתרים שהם יסוד התורה כולה, שאין
 לאדם חלק בתורת משה רבינו עד
 שנאמין בכל דברינו ומקרינו שכולם
 נסים אין בהם טבע ומנהגו של עולם,
 זין ברבים זין ביחיד, אלא אם יעשה
 המנזות ילחינו שכרו, ואם יעבור עליהם
 יכריחנו ענשו, הכל בגזירת עליון ע"כ.

דרי לנו כי הזוכר תמיד יציאת
 מצרים, יש לו הוכחה תמידית

זרה בעולם מימי חנוש החלו הדעות
 להשתבש באמונה, מהם כופרים בעיקר
 ואומרים כי העולם קדמון, כחשו זה'
 ויאמרו לא הוא, ומהם מכחישים
 בידיעתו הפרטית ואמרו איכה ידע אל
 ויש דעה בעליון (תהלים עג-יא), ומהם
 שידו בידיעה ומכחישים בהשגחה,
 ויעשו אדם כדגי הים שלא ישגיח האל
 בהם ואין עמהם עונש או שכר,
 יאמרו עזב ה' את הארץ. וכאשר
 ירצה האלהים בעדה או ביחיד ויעשה
 עמהם מופת בשינוי מנהגו של עולם
 וטבעו, יתברר לכל בטול הדעות האלה
 כלם, כי המופת הנפלא מורה שיש
 לעולם אלוה מחדשו, וידע ומשגיח
 ויכול. וכאשר יהיה המופת ההוא נגזר
 תחלה מפי נביא יתברר ממנו עוד
 אמתת הנבואה, כי ידבר האלקים את
 האדם ויגלה סודו אל עבדיו הנביאים,
 ותתקיים עם זה התורה כלה. ולכן
 יאמר הכתוב במופתים למען תדע כי
 אני ה' בקרב הארץ (לעיל ח-יא),
 להורות על ההשגחה, כי לא עזב
 אותה למקרים כדעתם. ואמר (שם
 ט-כט) למען תדע כי לה' הארץ,
 להורות על החידוש, כי הם שלו
 שבראם מאין, ואמר (שם ט-יד) בעבור
 תדע כי אין כמוני בכל הארץ להורות
 על היכולת, שהוא שליט בכל, אין
 מעבד צידו, כי בכל זה היו המצריים
 מכחישים או מסתפקים. אם כן
 האותות והמופתים הגדולים עדים
 נאמנים באמונת הצורא וצחורה כולה.

חֶסֶד נְעוּרֶיךָ אֶהְיֶה כְּלוּמֵיךָ לְכַתֵּךְ
אֲחֵרֵי בְּמִדְבַר בְּאַרְצְךָ לֹא זְרוּעָה (מְכִילָתָא)
ע"כ. וזה מורה על גודל אמונתם
בה'.

וְזָדוֹן עַל דֶּרֶךְ צַנִּים קְטָנִים שֶׁהוֹלְכִים
עִם הוֹרֵיהֶם לִנְחֹת לְדַרְךְ, הַבֵּן
לֹא דוֹאֵג לְסִדְרָא מֵאֲכָלוֹ עַל הַדֶּרֶךְ,
וְהוּא לּוֹקֵחַ לְעַמְּמוֹ רַק הַדְּבָרִים
הַפְּרִטִים שֶׁלוֹ, אֲבָל מֵאֲכָל וּמִשְׁתֵּה אֵין
זֶה דֹאֲגָתוֹ, הוּא הוֹלֵךְ עִם אֲבוֹתָיו יַחַד,
וְאִם הֵם מוֹלִיכִים אֶת צְנִיָּהֶם עִמָּהֶם,
בּוֹדְאֵי שֶׁהֵם כְּבָר דֹּאֲגוּ לְסִדְרָא מִזּוֹן
וּמִחֵיה. וְהוּא שֶׁאֲמַר דּוֹד (תַּהֲלִים קַלָּא-ב)
נִפְשֵׁי כַּגְּמוּל עֲלֵי אֲמוֹ, שְׂכַל בְּטַחוּנוֹ שֶׁל
הַתִּינוֹק הוּא עַל אֲמוֹ. הַיֵּלֵד אֵינוֹ נֹרִיךְ
לְשׁוֹם דְּבַר אֲלֵא לְאֲמוֹ, כִּי הֵיא כְּבָר
תְּדַאֵג לְכָל נֹרְכֵיו. וְכֵן הֵיוּ יִשְׂרָאֵל אֲזִי
בְּמִדְרֵיגָה זוֹ, אִם ה' אֹמֵר שֶׁנִּנְחַ
לְמִדְבַר, אֵין הַמִּזּוֹן דֹּאֲגָתֵינוּ, הַקְּצָה
יִמְצִיא לָנוּ זֹאת, וְגַם נִדְּהָ לֹא עָשׂו
לָהֶם.

רַבֵּן דְּבַר אֶחָד נִתְּנוּ לְבָס לִיקָח
עִמָּהֶם, מִשְׁאֲרוֹתָם נִרְוֹת
בְּשִׁמְלוֹתָם עַל שְׂכָמָם (י"ג-לד), וְצַרְשֵׁי
שִׁירֵי מִנְּהָ וּמְרוֹר (מְכִילָתָא) ע"כ.
וּבְפִשְׁטוֹן הַכוֹוֵנָה מִשׁוֹם חֵיבּוֹב מִנְּהָ.
אֵךְ יֵשׁ עוֹד דְּבָרִים בְּגוֹ, הֵם יִאֲזוּ
לְמִקּוֹם מִדְּבַר שֶׁאֵי אֲפִשֶׁר בְּדֶרֶךְ הַטְּבַע
לְהַסְתּוֹבֵב שֶׁם שְׁשִׁים רְבּוֹא גְבָרִים לְבַד
מִטָּף, בְּלִי שִׁיגִיעוֹ לְיַדֵּי מִנְּבַע שֶׁל סְכָנָה.
עַל כֵּן לְקַחְו אֶתֶם שִׁירֵים מִהַמְּנָה,

כִּי יֵשׁ לְעוֹלָם אֲלוֹ-הַ שְׂבָרָא אֹתוֹ מֵאֵין,
וְגַם לֹא סִילַק הַשְּׂגָחָתוֹ מִמֶּנּוּ אֲחֵר
בְּרִיאָתוֹ, אֲלֵא יוֹדַע מִנֵּה שְׂמַתְרַחֵשׁ בּוֹ,
וּמִשְׂגִּיחַ עַל כָּל בְּרוּאָיו, וְהוּא כָּל יִכּוֹל
לְשַׁלּוֹט בְּעוֹלָמוֹ, וְאֵין מֵעַכְבַּ בִּידּוֹ
מִלְּשַׁדְּד מֵעֶרְכַת נְבִיא הַשָּׁמַיִם כִּפִּי
רְכוּנוֹ. - וְנִצְיִיר לְעַמְּמֵינוּ, אֵילוֹ אֲנוּ הֵיוּ
רוּאִים כָּל הַנְּסִים הַלְלוּ בְּזַמְּנֵינוּ, הַעֲשֵׂר
מִכּוֹת וְעַל כּוֹלָם מִכַּת בְּכוֹרוֹת, וְקִרְיַעַת
יֵם סוּף, וְכִי הֵיָה לְבֵן אָדָם לֹל שֶׁל
סַפֵּק בְּכַח ה', כֵּן הֵיָה הַדּוֹר הַהוּא
שִׁנְאָו מִמְּנָרִים, אֲלֵלָם הֵיָה אֲמוֹנָת
אֲלִקֵּי עוֹלָם מֵאֵיִר בְּהַאֲרָה נִפְלָאָה, וְהֵם
מִסְרוּ זֹאת דּוֹר דּוֹר לְבְּנֵיהֶם אֲחֵרֵיהֶם.
וּבְכָל דּוֹר וְדּוֹר חֵיִיב אָדָם לְרִאוֹת אֶת
עַמְּמוֹ כְּאֵילוֹ הוּא יֵאֵל מִמְּנָרִים (פְּסָחִים
קְטוֹ:), וְהוּא בְּעֵינָיו הֵיָה רוּאָה כָּל
הַנְּסִים הַלְלוּ, שְׂבּוֹדְאֵי הֵיָתָה אֲזִי אֲמוֹנָתוֹ
טַהוֹרָה וְכוֹרָה.

וְלִבֵּן כְּאֶשֶׁר יֵאֲזוּ יִשְׂרָאֵל מִמְּנָרִים,
וְהַטְּרַכּוּ לְלַכַּת אֵל הַמִּדְּבַר
הַגְּדוֹל וְהַנּוֹרָא, נַחֵשׁ שְׂרָף וְעַקְרָב
וְנִמְאֹן אֲשֶׁר אֵין מֵיִם (דְּבָרִים ה-טו),
לֹא נִתְּיִרָאוּ, כִּי הֵלֵא ה' הַמִּשְׁדָּד כָּל
הַטְּבַעִים הוֹלֵךְ עִמָּהֶם, וְאִם הוּא אֹמֵר
לְנַחַת לְמִדְבַר, מִנֵּה יֵשׁ לָנוּ לְחוּשׁ, הוּא
יֵתֵשׁ יוֹדַע אֵיךְ לְשַׁמּוֹר עֲלֵינוּ. וְלֹא עוֹד
אֲלֵא גַם נִידְּהָ לֹא עָשׂו לָהֶם (שְׁמוֹת
י"ג-לט), וְצַרְשֵׁי מַגִּיד שְׂבָחָן שֶׁל יִשְׂרָאֵל,
שֶׁלֹּא אֲמַרוּ הַאֵיךְ נִנְחָ לְמִדְבַר בְּלֹא
נִדְּהָ, אֲלֵא הַאֲמִינוּ וְהִלְכוּ, וְהוּא מִנֵּה
שְׂמִפּוֹרֵשׁ בְּקַבְלָה (יִרְמִיָּה ב-ג) זְכַרְתִּי לָךְ

לרורות בשמלותם, לרור ומדובק בגופם
שיש עליו החואר שמלה לגבי הנשמה,
שנעשה אמונה זו כעצמו ובשרו.

ובזה היה נראה ליתן טעם לשבת,
על מנהג ישראל תורה שעושין
המנות לפסח עגולים דייקא (עיין שו"ת
מהר"א אסאד א"ח סימן קנו, ובהגדה ויגד
משה בפסקא יחז). ויש לומר בטעמו, כי
באמת נעשה להם נסים נוראות
בהמדבר, צירידת המן והבאר וענני
הכבוד, ולא עוד אלא שגם קודם
ירידת המן נעשה להם נס, דאיתא
בגמרא (קידושין לח). וצני ישראל אכלו
את המן ארבעים שנה (שמות טו-לה),
וכי ארבעים שנה אכלו, והלא מ' שנה
חפר שלשים אכלו (שירידת המן היתה
רק ביום ט"ו אייר), אלא לומר לך
עוגות שהולילו ממזרים טעמו בהם
טעם מן ע"כ. וצילקוט (ח"ב רמו
תתקפז) חררה שיצאתה עמהם
ממזרים, ששים ואחת סעודות אכלו
ממנה ע"כ. הרי לנו כי הצוטת זה,
ימציא ה' לו מזונו גם מדבר מועט
שיתברך לרוב. והנה כל מנה היא
אחת, וכאשר עושין אותה עגולה הרי
זה בצורת ס', והוי כל מנה ששים
ואחת, והוא לרמו שהעוגות שהולילו
ממזרים אכלו ממנו ס"א סעודות.
ולהורות אותנו שהצוטת זה' יזכה
למה שזכו ישראל בצאתם ממזרים,
שהעוגות שהולילו ממזרים אכלו ממנה
ששים ואחת סעודות.

להיות לנגד עיניהם תמיד הנסים
שנעשו להם כלילה בעת אכילתם המנה
ומרור, שהראה ה' אז עין בעין שיש
מנהיג לצירה העושה בטבע העולם
כרצונו, וממנו יקחו חיזוק לכל המזכים
כשיצטרכו לעזור במדבר, ואחר כך
כביבש הארץ.

ודו"א לדוגמא למי שנוסע למנוחת
הנפש להשתעשע למדינה
אחרת, כאשר הוא בא חזרה לביתו,
הוא לוקח ממדינה ההוא איזה חפץ
לזכרון על שהותו שם (שקורין
סאווייע"ר), כדי שכל פעם שיראה את
החפץ ההוא, יזכור ויעלה על דעתו
השעשועין שהיה לו במקום ההוא. כן
נטלו ישראל עמהם בצאתם ממזרים
השירי מנה ומרור על שכמם.

ואמר הכתוב שהיתה זאת לרור
בשמלותם, כי אנו עושים בחג
הפסח זכר להנסים הללו במנה ומרור
ופסח. ולא די צראיתו, וכדוגמת ראית
נרות חנוכה לפרסומי ניסא, אלא יש
לאכלו דייקא, כדי שיתהוה מזה דמו
ובשרו, ויהיו לאחדים עמו, באופן שלא
יוכל להתפרד מאמונה זו, כי הוא
עצמו ובשרו, ומצרי אחזה אלו-ה.
והנה עיקר האדם הוא הנשמה, והגוף
הוא רק הבגד העוטף את הנשמה,
ושיירי מנה אלו לא היה רק על
שכמם בחיזויותם, שאפשר להתפרד
ממנו ולרקו מעל שכמו, אלא היתה

וכאשר צא להכרה כי ה' רועי, אז לא אחקר (מהלים כג-א), לא חסר לו כלום. וגם כי אלך בגיא אלמות לא אירע רע כי אתה עמדי, ואי אפשר שיהיה זה רע, אלא הכל הוא לתכלית הטוב, אשר יצוא יום שיכיר הטובה הנפלאה שעשה אז ה' עמו.

ואננו אומרים בתפלה, ותתן לנו ה' חלקינו מועדים לשמחה חגים וחמנים לששון, וכמו כן אומרים, ומועדי קדשך בשמחה ובששון הנחלתנו, ויש בזה כפל, לשון שמחה וששון. וביארנו במקום אחר, כי יש חילוק בין התואר 'שמחה' לתואר 'ששון'. כי בשעה שהאדם מוצא ומשיג דבר שהוא מתענג בו, זה נקרא 'שמחה', שנודמן לו הדבר שחשק אליו. אבל 'ששון' הוא המשך השמחה שלאחריה, וכל זמן שהוא ממשיך להתענג משמחתו זה נקרא 'ששון'. וזה החילוק בין תענוגי גשמיים לתענוגי רוחניים, כי כל תענוגי עולם הזה הוא רק לפי שעה, ושזו מדי יום ציומו נחסר השמחה, ועל דרך משל, כאשר מוצא הון הוא שמח בו לפי שעה, אבל ברבות הימים שמחתו הולך וחסור. אבל בתענוגי רוחניים בלדיקים המתענגים על ה', אין הפסק לשמחתם, ורשימת השמחה נשאר גם לאחריה. וכמו שפירש בתפלה למשה (מהלים סח-ד) ולדיקים ישמחו יעלנו לפני אלקים וישישו בשמחה, ר"ל

והנה מן הנסים הנגלים המפורסמים אדם מודה בנסים הנסתרים הנעשה עם האדם תמיד, וכמו שאנו אומרים בתפלה (בצרכת מודים) על נשמותינו הפקודות לך, ועל נסין שצבל יום עמנו, הרי לנו שיום יום נעשה עם האדם נסים נסתרים, עד שאין צעל הנס מכיר בניסו (גדה לא). ואיתא במדרש (ב"ר יד-ט) כל הנשמה תהלל י-ה (מהלים קט-ו), על כל נשימה ונשימה שאדם נושם לרין לקלס לצורה ע"ש. שזהו מפלאי הבריאה איך גוש דומם מחזיק חיות האדם, והקב"ה רופא כל בשר ומפליא לעשות. ובתורת חיים (בבא קמא טו.) כתב דזהו הכוונה בהברכה שם, ועל 'נשמותינו' הפקודות לך, היינו כל נשימה ונשימה.

ובראה דתיבת נ"ס צמילואו, נרין סמ"ך, האות נ' כפול צנו"ן, ואות ס' המילוי עולה גם כן ס'. והיינו שצתיבת נ"ס, יש בו אותיות נס בגלוי, ואותיות נס בנסתר, והוא להורות לתכלית הנס נגלה הוא ללמוד ממנה על הנסים הנסתרים שיש עמנו תמיד בכל עת. - ומי שמעמיק עצמו להתבונן בהנסים הנגלים אשר ה' עושה, צא להכרה כי ה' אתו עמו תמיד, והוא מסבב לו הכל, ומשגיח עליו מן החלונות ומנץ עליו מן החרכים, והוא שרוי תמיד בשמחה וטוב לצב, כי מאתו לא תלא הרעות.

ישנים זמנים של ירידות, ימי זעזוע וסבל ועינוי, וגם אז יש להתחזק עם המצוה ללמוד ממנה על הנסים הנסתרים גם במצב כזה, שאין הקב"ה מסיר השגחתו ממנו צפרכיות גם לרגע אחת. ולכן מנניעין מן המצוה ההוא על אחר 'שלחן ערוך', גם כאשר יעבור ח"ו השלחן ערוך שהוא מסיב זה, ויגיע למצב של 'צפון', אכן אתה א-ל-ל מסתתר, מצב של הסתתרות פנים, אז יקח המצוה לגדל עיניו, ולהתבונן וליקח ממנה חיזוק בכל עת, אשר גם כי אלקי בגיא נלמות לא אירע רע כי אתה עמדי, ולכן צריכין מצוה היותר גדולה, שיעור גדול, להתחזק בה.

ואננו אומרים (בפתח נשמת) הודאה לה', מלפנים ממנרים גאלתנו וכו', ומחליים רעים ורבים ונאמנים 'דליתני'. והוא מלשון רוממות והגבהה, וכמו שנאמר (תהלים ל-ב) ארוממך ה' כי דליתני. ויש להבין דלשון זה מתאים על מי שנחון בצור בצית האסורים, שמעלין ומגביהין אותו משם, אבל על חולי שפוגע באדם מתאים יותר לשון רפואה, על דרך שנאמר והנה נרפא נגע הרעת, שהחולי עוזב את האדם, ולמה אמר 'דליתני', שהגביה את האדם ממנו.

וגראדה כי הכתוב אומר (שמות טו-טו) כל המחלה אשר

שהשמחה יש לה המשך של ששון, שגם אחר השמחה עוד ישו בשמחתם שהיה להם ע"כ.

וזדה ותמן לנו ה' אלקינו באהבה מועדים לשמחה, אבל אין זה כומני שמחה שיש גם לאומות העולם, שהמה שמחה שאחריה תוגה. אלא המועדים שלנו הם גם חגים וזמנים לששון, שיש לה המשך של שמחה. (עיין שמן ראש לסוכות ש"ג). - וציתר ציאר כי מועד חג הפסח מיוחדת להעמיק עצמו בהנסים של יציאת מצרים, וכמו כן שארי מועדות הם זכר ליציאת מצרים. והמתבונן בזה הוא בא להכרה על הנסים הנסתרים שעושה ה' עמו תמיד. ואם כן השמחה של זכירת הנסים, ממשיך אתו ששון גם אחר שיעברו ימי החג, להיות לבו סמוך וצטוח זה' שיזמין לו כל צרכיו לטובה.

וזדה הענין שצתחלת הסדר לוקחין המצוה ושוברין אותה, ומנניעין ממנה חלק גדול עד אחר הסעודה, ולוקחין אותה חזרה בצפון. ונראה כי המצוה הלא רוממת על החירות, ומצוה זו שאנו אוכלים על שום מה, שלא הספיק צדיקת אבותינו להחמיץ עד שגאלם. ובפסח אנו יושבים מסובים על שלחן ערוך כבני מלכים, ובניך כשתילי ימים סביב לשלחן. אמנם לא כל פעם אדם זוכה לשלחן ערוך כזה,

לדעת כי מהחליים רעים ורצים ונאמנים שה' מציא על האדם, דליתני, אתה מגזייה ומרומם ומנשא אותנו להיות דבוק צה' עוד יותר, וגם כאשר מציא עלינו מדוי מצרים הרי זה אני ה' רופאך, לרפאות אותנו מחולי הנפש שלנו.

*

ובאשר לנו נכנסים כעת לימי הקיץ, ימים של נסיונות מהרחובות ושווקים, יש לעורר ביותר להזהר בקדושתן של ישראל. ובדרך כלל להשמר ולעשות לעצמו גדרים וסייגים מכל כלי הטכנולוגיה שנפרץ מאד. וגם בזה יש רמוז במצות חג הפסח, שאסרה תורה חמץ, וחייבה אותנו במנה, אשר אותיותיהם שוות, אלא שאות ח' ואות ה' מתחלפים בזה. והענין בזה הוא, כי גלות מצרים נגזרה על ארבע מאות שנה (בראשית טו-יג), אך לא יכלו להתמהמה (שמות יב-לט), ופירשו צסה"ק כי באמת ידו של הקצ"ה פשוטה לקבל שצים להחוטאים, אבל מי שנסקע כבר בשער הנו"ן של טומאה אז כל צחיה לא ישובן ולא ישיגון ארחות חיים. וישראל היו קרובים וסמוכים אז לשער הנו"ן, ולכן לא יכלו להתמהמה ע"כ. (עיין לקוטי תורה להארי" פ' וירא).

והנה איתא בגמרא (מנחות כט:) מפני מה נצרא העולם הזה

שמתי מצרים לא אשים עליך, כי אני ה' רופאך. ופירש רש"י לא אשים עליך, ואם אשים הרי הוא כלא הושמה, כי אני ה' רופאך ע"כ. וציאר בחתם סופר (עה:): על דרך משל, למלך שראה עצד המכה את בנו, קם המלך בחמתו וגדע את יד העצד. בתוך כך ראה שנאש הכיש את בנו צידו, וחשש שהארס יתפשט לגוף, והלך מהרה וקאץ גם יד בנו. התקומם עליו בנו ואמר, מתייחס אתה אלי כמו לעצד נקלה ופושע זה, את ידו קטעת ואת ידי גדעת. השיב לו המלך לא כן בני, לזה המורד שהכה אותך נעשיתי סרדיוט לנקום נקמתי ממנו בענמי, אבל לך לא הצתי אותך נעשיתי רופא שלך, כדי שהארס לא יתחלחל לגופך. והנמשל, המחלה אשר הביא ה' על מצרים, נקם ה' את נקמתו, ואני ה' ולא השליח להראות חיבתנו. אבל כאשר מציא זאת על ישראל, אין זה כנקמה, אלא אני ה' רופאך, זהו ההללה והרפואה שלך ע"כ.

והיינו כי מה שה' מייסר את האדם הוא רק לטובתו, או כי חושש ה' שלא יבא לידי וישמן ישרון ויבעט, או להכניע ערפו ולשוב אל ה' ממעשיו. וכמו שאמר משה לישראל, הקללות והיסורין מקיימין אתכם ומנציין אתכם לפניו (רש"י נצבים כט-צ). וזהו שאנו מודים לה', שמכירין לנו

זה"א, מפני שדומה לאכסדרה (שפתוח מתחתיו) שכל הרוצה ללכת [ממנו לתרבות רעה] יוצא. ומאי טעמא תליא כרעיה דה"א, דאי הדר בתשובה מעיילי ליה. וליעיילוהו צהך [פתח תחתון דנפק מיניה], לא מסתייעא מילתא [ועצדו ליה סיועא פתח יתירה] ע"ש. ונראה דהא דאמרינן דהנפל בשער הנו"ן אין לו תקומה, היינו שסוגרין בעדו הפתח של הסיוע, אבל אין לך דבר שעומד בפני התשובה.

ואם כן האדם החוטא עד שלא נכנס לשער הנו"ן, עדיין הפתח של האות ה' למעלה פתוחה, ומסייעין לו לשוב, אבל כאשר משוקע

גם בשער הנו"ן סוגרין אותו פתח, ונעשה ממנה אות ח'. [ועיין במהרש"א פסחים קטז.]. וציילתא מזרים הו"יאים ה' קודם שנכנסו לשער הנו"ן, שנשארה עוד להם הפתח של ה' פתוח, וזהו שאמר הכתוב כי לא חמץ כי גורשו ממזרים ולא יכלו להממהמה, והיינו שהקצ"ה הו"יאים עוד טרם נחמזו מהשאור שבעיסה, ועל כן חייבה לנו התורה באכילת מצה בצות ה', ואסרה לנו אכילת חמץ בצות ח'. - ויש צוה מוסר השכל לכלי האינטערנעט, שמדרדר את האדם עד קצה התחתון, אשר כל צחיה לא ישכון, ויש להתכונן בעוד מועד קודם שנופל ושוקע למצב שלא יוכל ללכת משם עוד.

* * *

און אז מען רעדט שוין דערפון, די היינטיגע טומאה וואס עס איז דא אויפן וועלט, וואס ליידער כמעט יעדער איינער ווערט אנגעשטעקט דערמיט, די אלע כלים וואס עס איז דא היינט, וואס געשעפט-לייט קענען זיך כמעט נישט רירן אן זיי, די אינטערנעט בלעקבערי וכדומה, מיט די אלע כלים איינס ביי איינס איז זייער גרינג אריינצופאלן נישט אין די מייט שערי טומאה, נאר אין די נון שערי טומאה, וואס כל באיה לא ישובו. ווען א מענטש מאכט נישט ביי זיך קיין גדרים צו זיין ערליך, ווייסט ער נישט ווי ער וועט אנקומען. אז ער וועט נישט אנקומען אהין, אבער זיינע קינדער וואט לערנען זיך אפ פון אים ווייסט מען נישט ווי זיי וועלן אנקומען, הי ישמרנו דער אייבערשטער זאל אפהיטן. יעדע זאך איז מן השמים, עס הייסט אינטערנעט, דער נ"י און טי דאס איז די נ"י טומאה, און דאס איז שוין אונטער די נ"י שערי טומאה, דארט פאלט מען אראפ אזוי טיף, אז נפלה ולא תוסיף קום, עס איז אזא נפילה וואס מען קען נישט דערפון אויפשטיין.

און דאס איז אונזער עבודה, דאס איז דער נסיון פון דעם גלות, וואס א איד דארף זיך דערפון היטן, וויסן אז מען קען נישט ארומגיין מיט אזא כלי וואס עס ליגט דערין אלע תועבות פון די וועלט, אן דעם וואס מען געט זיך אכט דערויף אז עס זאל זיין געפילטערט, עס זאל זיין אויסגעהאלטן. און הגם דער באשעפער האט אונז אריינגעלייגט אין דעם נסיון, האט ער אונז געגעבן די רפואות אויך דערויף, ער האט אונז געגעבן די מעגליכקייט צו קענען זיין ערליך, יא! מען קען זיך אפהיטן, מען קען פירן אלע געשעפטן און האבן א אפגעהיטענע כלי ווען מען וויל, און דאס איז אונזער עבודה, דאס פארלאנגט זיך פון אונז, אויף דעם האט מען געגעבן פאר אונזער דור די נסיון דערויף, אונז דארפן דאס אדורכגיין.

מען זאל זיך אראפאלערנען פון מצרים, וואס מען האט געהאלטן די לעצטע רגע אז לא יכלו להתמחמה, ווען מען קומט אריין אין די נ"י שעווי טומאה, איז חמייץ מען פארמאכט זיך די טיר, א איד זאל וויסן, אז אויב מען היט זיך נישט, ער האט נישט קיין כלי וואס איז ערליך, פארמאכט ער זיך דעם טיר אז ער זאל קענען אמאל צוריק קומען. ער האט נישט קיין לעבן, ער האט נישט קיין תורה'דיגע לעבן, און דער סוף איז אז ער האט נישט אפילו קיין גשמיות'דיגע לעבן, ער פארלירט זיך, ער פארלירט זיינע בני בית, ער פארלירט זיין משפחה. ווייל מען קען נישט זיין א פארדארבענער טאמע, און האבן גוטע קינדער. פון א פארדארבענע בוים קומט ארויס פארדארבענע עפל, מען קען נישט האבן א פארפוילטער בוים וואס געט ארויס גוטע פירות, אז ער איז פארפוילט לאזט עס איבער סוף כל סוף אויף די קינדער אויך. דאס איז אונזער עבודה ווען אונז גייען אוועק פון א וואך אן קיין חמץ, אונז האבן געהאט פיר טאג אין דעם יום טוב, צוויי טעג אין אנהייב און צוויי טעג צום סוף, מען האט געקענט לעבן אן די כלים אויך, עס איז נישט עק וועלט, און אזוי קען מען לעבן שפעטער אויך, און דאס דארף מען מיטנעמען אויף שפעטער אויך, וויסן זיך אפצושיידן דערפון...

* * *

כל אחד לקבוע לו שיעור צמורה צנית המדרש ערב ובוקר, ואז יהיה לו שמירה מהחטא. ועוד יותר מצוה צלור החיים הק' (פ' שמות ג-ה) כי צמח המורה הקדושה יוכל אדם להעלות נפשו גם כאשר הוא משוקע

והצצה להיות שמור שלא יפול בשחת, הוא לימוד התורה הקדושה, אשר צרמתי יצר הרע צרמתי לו תורה תכלין, ואם פגע בך מנוול זה משכהו לצית המדרש, אם אבן הוא נימות (קידושין ל:). ויש חיוב על

זה גם אות נו"ן. ולא עוד אלא בזממור תמניא אפי (ק"ט), נכפל שמונה פסוקים על אות נו"ן, ולמה באשרי השמיטה. ונראה דאין הכוונה שלא נאמרה אות נו"ן מפני שהיא ההתחלה של תיבת נפלה, אלא האות נו"ן בעצמה היא מפלתן של שונאי ישראל, כי המגיע לשער הנו"ן אין לו עוד תקנה, שעל מצב זה אומר הכתוב נפלה לא תוסיף קום, שבשער הנו"ן הנפילה כה גדולה עד שאין יכולין לקום עוד.

אב"ל רבי יוחנן בא להוסיף עוד זוה, כי ירידת האדם ונפילתו להיות שקוע בנו"ן שערי טומאה, הוא רק כאשר אין לו תורה תכלין, שאינו דבוק בתורה ואין בו כח להתגבר נגד יצרו, אצל המקיים 'אשרי יושבי ציתך', שכל שעה פנוי הוא מיושבי צתי כנסיות וצתי מדרשות, מאדם כזה חסר האות נו"ן, שהוא לא יפול בשער הנו"ן. ולא עוד אלא גם כאשר כבר שקוע הוא בטומאה, ומקבל על עצמו עול תורה, יוכל לעלות גם מדיוטא התחתונה, כי כח קדושת לימוד התורה נשגבה מאד. ולכן במערבא מתרצי לה הכי, שגם כאשר נפלה ולא תוסיף לנפול עוד, שנפל עד הדיוטא התחתונה שאי אפשר עוד להוסיף ליפול משם, על ידי אשרי יושבי ציתך, קום בתולת ישראל, יוכל עוד לעמוד ולקום. ודייק 'בתולת' ישראל, לרמוז על

בשער הנו"ן, אך במנרים היו קודם מתן תורה, על כן לא יכלו להתמהמה. וזה לשון קדשו, וטעם שנתכנו ישראל במנרים צבירור שער הנו"ן, ללא שלא היו בני תורה, מה שאין כן דורות האחרונים באמצעות תורתם ישיגו ליכנס לשער הנו"ן, ולהוציא בלעו מפיו, ואז ספו תמו צחינת הטומאה וכו' ע"ש.

ובזה היה נראה לבאר מאמרים (ברכות ד:) אמר רבי יוחנן מפני מה לא נאמרה נו"ן באשרי, מפני שיש בה מפלתן של שונאי ישראל, דכתיב (עמוס ד-ג) נפלה לא תוסיף קום בתולת ישראל. במערבא מתרצי לה הכי, נפלה, ולא תוסיף לנפול עוד, קום בתולת ישראל. אמר רב נחמן בר יצחק אפילו הכי [אף על פי שהפסיק נו"ן מפני נפילה שבה, ולא אבה לרמוזה, חזר ורמז סמיכת הנפילה תכף לה], חזר דוד וסמכן צרות הקדש שנאמר (תהלים קמה-יז) סומך ה' לכל הנופלים ע"כ.

ולכאוריה יש להבין, הלא צודאי נוכל למצוא גם הרבה דברים טובים המתחילים עם אות נו"ן, ולמה השמיטה מפני שיש בה גם רמז של נפילה. ועוד יותר תקשה, דאם כן למה בשאר מזמורים הכניס אות נו"ן, כגון בזממור לדוד בשנתו (תהלים לד), שמיוסד גם כן על אותיות א"ב, ויש

הירידה ביסוד קדושתן של ישראל, אף על פי כן זכה התורה יוכל עוד לקום. [ועל כן 'צמערצא' דייקא מתרזי לה הכי, כי מזיון תלא תורה ודבר ה' מירושלים (ישעיה 3-ג), ועל ידי התורה אשרי יושבי ציתך, אין זו נפילה].

ובבזו כן יש לנו להתאמץ יותר בצית ה' להתפלל מתוך כוונת הלב, אשר כל פרנסת האדם תלוי בזה, ולפעמים צנעד קטן יכול להשתכר במסחרו ולפעמים לאצד הונג. והכל בא רק בסייעתא דשמיא מעם ה' אשר נותן להאדם את אכלו צעתו. ולפי דביקותו בזה צעת תפלתו, כן יהא פרנסתו מנזיה צידו. ואשרי יושבי ציתך, להשתדל להיות תמיד מיושבי צית המדרש, ואף שכעת עדיין רחוק דרכו מה', אבל לבסוף 'עוד' יהללך סלה, עוד יצא זמן שיתקרצ ויתדבק לה'.

ובצת נעילת החג אין אנו מתפרדים מהיום טוב, רק

לוקחים אתנו אותם רגשי קודש והרהורי קדושה שהיה לנו צעת הסדרים הקדושים שעצרו על כולנו בהתעוררות קדושה ורגשי התעלות, כל אחד לפוס דרגא דליה. ולצדור אתנו שיירי מנה ומרור צשמלותם על שכמם, לזכור תמיד ימי לאתנו ממזרים, והם ילוי אתנו כל ימי חיינו, וזכירת יציאת מצרים יהיה ששון ושמחה בנחלתנו, השמחה יהיה שמחה אמיתית ונצחית.

יתן ה' שהארות של היו"ט, וצפרט ציום זה שנוגע לזיווגו של אדם ולפרנסתו של אדם, שקשה כקריעת ים סוף, יזמין ה' לכולנו פרנסה נקיה וכשרה לעבודת ה'. וזיווגו של אדם, אשר נכלל בזה גם שלום ציתו של אדם, אהבה ואחווה ושלום וריעות, יהיה צתכלית השלימות. שנוכל לגדל ולחנך את בנינו לתורתו ועבודתו ית"ש, זרעא חיא וקימא דלא יבטל מפתגמי אורייתא, וכימי לאתנו ממזרים יראנו נפלאות צציאת ינון.

נתגדב ע"י ידידינו

מוה"ר ר' **חיים ארי' רובין** הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
באירוסו בנו החתן **עזריאל** נ"ו למז"ט

נתגדב ע"י ידידינו

מוה"ר ר' **שלמה זלמן ניהויז** הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
באירוסו בתו הכלה **תח' למזל טוב**

נתגדב ע"י ידידינו

מוה"ר ר' **מאיר עקשטיין** הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
באירוסו בתו הכלה **תח' למזל טוב**

נתגדב ע"י ידידינו

מוה"ר ר' **יעקב יוסף לעפקאוויטש** הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
באירוסו בנו החתן **אשר מרדכי** נ"ו למז"ט

נתגדב ע"י ידידינו

מוה"ר ר' **אלעזר אלימלך וויינגארטן** הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
באירוסו בנו החתן **יודא ארי'** נ"ו למז"ט

נתגדב ע"י ידידינו

מוה"ר ר' **משה יעקב שאלאמאן** הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
באירוסו בנו החתן **יצחק** נ"ו למז"ט

נתגדב ע"י ידידינו

מוה"ר ר' **לוי יצחק לינדער** הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בתו **למזל טוב**

נתגדב ע"י ידידינו

מוה"ר ר' **יואל משה בינער** הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בנו **למזל טוב**

נתגדב ע"י ידידינו

מוה"ר ר' **יעקב בראכפעלד** הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בנו **למזל טוב**

נתגדב ע"י ידידינו

מוה"ר ר' **פנחס אויש** הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהולדת בתו **למזל טוב**

נתגדב ע"י ידידינו

מוה"ר ר' **יוסף לינק** הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהכנסו בנו לעול בתורה והמצות **למזל טוב**

נתגדב ע"י ידידינו

מוה"ר ר' **ישראל חיים שפארן** הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בהכנסו בנו לעול בתורה והמצות **למזל טוב**

נתגדב ע"י ידידינו

מוה"ר ר' **נהום יודא שווארץ** הי"ו
לרגל השמחה השרויה במעונו
בתגלחת בנו **למזל טוב**

